

106 Κανόνες Ὀρθογραφίας Βυζαντινῆς Μουσικῆς

Κανόνες γιὰ τονισμένες συλλαβές

1. Ἡ βαρεῖα, ἡ πεταστή, καὶ τὸ ψηφιστὸν τίθεται στὶς περισσότερες τονισμένες συλλαβές, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνται μόνο ὅταν ἀκολουθεῖ κατιὼν χαρακτήρας.[1] Τὸ ποιὸς ἀπ᾽ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς χαρακτῆρες χρησιμοποιεῖται ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἂν ὁ χαρακτήρας ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι ἑτεροσύλλαβος καὶ ἀπὸ τὸ πόσοι κατιόντες χαρακτῆρες ἀκολουθοῦν. Συνήθως, ὅταν ὁ ἑπόμενος χαρακτήρας εἶναι ὁμοσύλλαβος, τίθεται βαρεῖα, ἐνῷ ὅταν εἶναι ἑτεροσύλλαβος, τίθεται πεταστή. Ἀλλὰ ὅταν ἀκολουθοῦν παραπάνω ἀπὸ ἕνας κατιὼν χαρακτήρας, τίθεται ψηφιστόν, ἄσχετα ἂν ὁ ἑπόμενος χαρακτήρας εἶναι ἑτεροσύλλαβος ἢ ὁμοσύλλαβος:

τα — τα τα — τα τα τα — τα

2. Ἐξαιρέσεις στὸν κανόνα 1:

α) Ἡ πεταστὴ τίθεται ἀντὶ τοῦ ψηφιστοῦ ὅταν ὁ ἑπόμενος κατιὼν χαρακτήρας εἶναι ἑτερόχρονος:

Στὰ κάτωθι παραδείγματα, τίθεται ψηφιστὸν διότι ὁ κατιὼν χαρακτήρας ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι ἰσόχρονος μὲ τὸν τονισμένο χαρακτήρα:

β) Ἐπίσης ἡ πεταστὴ τίθεται ὅταν ἀκολουθοῦν ἕνα ἢ περισσότερα ζευγάρια ἀπὸ ἀποστόφους:

τα τα καὶ τα τα

[1] Βλέπε κανόνα 69 γιὰ ἐξαιρέσεις αὐτοῦ τοῦ κανόνα, σχετικὰ μὲ τὴν χρῆσι τῆς βαρείας χωρὶς νὰ ἀκολουθήσῃ κατιὼν χαρακτήρας.

Ὁ Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ, ὅμως, ἔγραφε τὴν προηγούμενη θέσι μὲ ὀλίγον ἀντὶ πεταστῆς:

τα τα

γ) Ἐπίσης, τίθεται πεταστὴ ὅταν ἀκολουθεῖ ἀπόστροφος μὲ κλάσμα τὴν ὁποία ἀκολουθεῖ ἄλλη ἀπόστροφος:

καὶ

δ) Ὅμως, ἡ πεταστὴ δὲν χρησιμοποιεῖται σὲ δίχρονο χαρακτήρα μετὰ τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἕνας μόνο κατιὼν χαρακτήρας:

τα τα ἤ τα τα ἤ τα τα ἤ τα

ἤ τα ἀλλὰ ὄχι: τα τα (Λάθος)*

Ἡ ἀκόλουθη θέσις, ὅμως, ἀποτελεῖ ἐξαίρεσι σὲ αὐτὸν τὸν κανόνα:

ε) Ἕνας ἀνιὼν χαρακτήρας τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ μία μόνο ὁμοσύλλαβη ἀπόστροφος δὲν μπορεῖ νὰ γραφῇ μὲ βαρεῖα ἐὰν ἡ ἀπόστροφος δὲν εἶναι ἐγγοργος (δηλ. μὲ γοργόν, δίγοργον, ἢ τρίγοργον). Γιὰ νὰ τονισθῇ ἐκεῖνος ὁ ἀνιὼν χαρακτήρας, γράφεται μὲ πεταστὴ ἀντὶ γιὰ βαρεῖα. Ἀλλὰ στὴν ἴδια περίπτωσι, ἕνα ἴσον ἢ κατιὼν χαρακτήρας γράφεται μὲ βαρεῖα.

τα τα τα τα τα τα (Σωστό)

τα (Σωστό)

τα τα (Λάθος)

* Τηρήθηκε αὐτὸς ὁ κανόνας ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς μεγάλους συνθέτες τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως ὁ Γρηγόριος ὁ Πρωτοψάλτης, ὁ Χουρμούζιος ὁ Χαρτοφύλαξ, ὁ Πέτρος ὁ Ἐφέσιος, καὶ ὁ Θεόδωρος Φωκαεύς. Ἀλλὰ ὁ Στέφανος ὁ Λαμπαδάριος συχνὰ ἔκανε ἐξαίρεσι σ᾽ αὐτὸν τὸν κανόνα, ὅταν ἔγραφε τὴν κάτωθι θέσι:

τα τα ἤ: τα τα (Σωστά)

τα τα (Λάθος)

3. Ἡ τονισμένη συλλαβὴ πρὶν ἀπὸ ἕνα συνεχὲς ἐλαφρόν, συνήθως θὰ γραφῇ ἢ μὲ πεταστὴ ἢ μὲ ψηφιστόν, ἀνάλογα μὲ τὶς συλλαβὲς ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν διάρκεια τῆς τονισμένης συλλαβῆς: *

τα τα   τα τα τα   τα τα τα

4. Ἡ πεταστὴ δὲν μπορεῖ νὰ γραφῇ μὲ κλάσμα ὅταν ἀκολοθοῦν δύο ἔγγοργες ἀπόστροφοι, ἐκτὸς ἂν προηγεῖται βαρεῖα.

Σωστό

Λάθος

Σωστό

5. Ἡ μοναδικὴ περίπτωσις τοῦ ψηφιστοῦ μετὰ τὸ ὁποῖο δὲν ἀκολουθοῦν τοὐλάχιστον δύο κατιόντες χαρακτῆρες εἶναι ἡ ἑξῆς συνηθισμένη θέσις:

ἤ:

6. Τὸ ψηφιστὸν δὲν τίθεται σὲ χαρακτήρα μετὰ τὸ ὁποῖο ἀκολουθεῖ ἐλαφρόν. Μπορεῖ ὅμως νὰ τεθῇ πεταστή.

Λάθος. Πρέπει νὰ γραφῇ ὡς ἑξῆς:

ἢ ὡς ἑξῆς:

Λάθος. Πρέπει νὰ γραφῇ ὡς ἑξῆς:

* Ὁ Γρηγόριος ὁ Πρωτοψάλτης, ὁ Πέτρος ὁ Ἐφέσιος, ὁ Θεόδωρος Φωκαεύς, καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Λαμπαδάριος τήρησαν αὐτὸν τὸν κανόνα. Ἀλλὰ ὁ Χουρμούζιος ὁ Χαρτοφύλαξ καὶ ὁ μαθητής του ὁ Στέφανος ὁ Λαμπαδάριος ἔγραφαν τὸ δεύτερο παράδειγμα σ᾽ αὐτὸν τὸν κανόνα μὲ πεταστὴ ἀντὶ μὲ ψηφιστόν. Αὐτὸ τὸ παράδειγμα σπανίως γράφεται οὔτε μὲ πεταστὴ οὔτε μὲ ψηφιστόν, ἀλλὰ ἁπλῶς ὡς ὀλίγον.

Κανόνες γιὰ Χαρακτῆρες στὴν Ἄρσι

7. Τὸ ἀντικένωμα μπορεῖ νὰ τεθῇ κάτω ἀπὸ ἕνα ὀλίγον (ἔγγοργο ἢ μή) στὴν ἄρσι ὅταν ἀκολουθεῖ κατιὼν χαρακτήρας. Τὸ ἀντικένωμα μπορεῖ νὰ τεθῇ στὴν θέσι μόνο ὅταν συνοδεύεται μὲ ἁπλῆ, καὶ τότε ἀκολουθεῖ μόνο ἕνας κατιὼν χαρακτήρας.

Λάθος. Πρέπει νὰ γραφῇ ὡς ἑξῆς: ἤ:

Σωστό

8. Δύο συνεχόμενοι χαρακτῆρες δὲν μποροῦν νὰ γραφοῦν μὲ ἀντικένωμα.

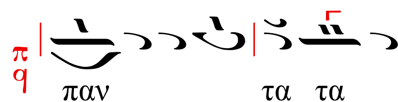

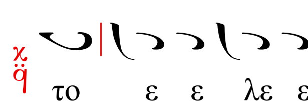
Σωστό

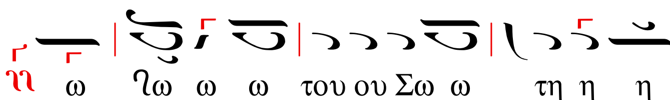
Λάθος

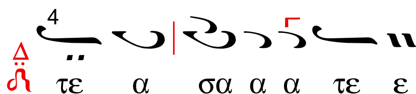
9. Ἡ μονόχρονη πεταστὴ μπορεῖ νὰ βρεθῇ στὴν ἄρσι, ὅπως στὰ ἑξῆς παραδείγματα:

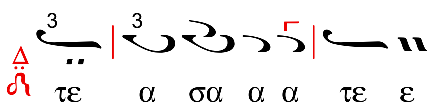

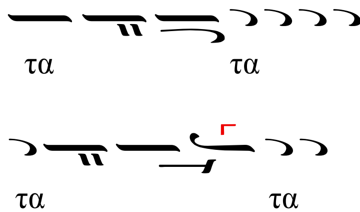

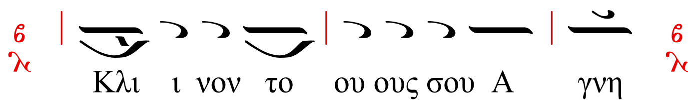
Ἂν καὶ μερικοὶ παρουσιάζουν τὸ τελευταῖο ὡς παράδειγμα τῆς μονόχρονης πεταστῆς στὴν ἄρσι, ὁ Γεώργιος Χατζηθεοδώρου πιστεύει ὅτι σὲ τέτοιες περιπτώσεις ὀρθότερο εἶναι νὰ τεθῇ ἡ πρώτη πεταστὴ στὴν θέσι, ἀλλάζοντας τὸ ρυθμὸ ὡς ἑξῆς:

10. Ὅταν ὁ ἑτεροσύλλαβος κατιὼν χαρακτήρας προηγεῖται ἀπὸ πολλοὺς ἀνιόντες χαρακτῆρες, ὁ τελευταῖος ἀνιὼν χαρακτήρας συχνὰ γράφεται ὡς ὀλίγον μὲ ἀντικένωμα ἢ ὡς ὀλίγον ποὺ συνδέεται μὲ ὁμαλὸν σὲ ἔγγοργο ἴσον.

11. Τὸ ψηφιστὸν μπορεῖ ἐπίσης νὰ τεθῇ σὲ χαρακτήρα ποὺ εἶναι στὴν ἄρσι, ὅπως στὸ ἑξῆς παράδειγμα:

Καὶ ὅμως, κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Κωνσταντίνου Πανᾶ,* ὀρθότερο θὰ ἦταν νὰ γραφῇ αὐτὸ τὸ παράδειγμα ὡς ἑξῆς:

12. α) Στὴν ἀνάβασι δύο φωνῶν μὲ ὀλίγον, τὸ κέντημα τίθεται δεξιὰ ἀπὸ τὸ ὀλίγον ἐκτὸς ἂν ἀκολουθῇ κατιὼν χαρακτήρας, ὁπότε τὸ κέντημα τίθεται κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον.

β) Ἀλλὰ ὅταν ἡ ἀνάβασις δύο φωνῶν εἶναι στὴν ἄρσι, τὸ κέντημα τίθεται κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν ἀκολουθεῖ κατιὼν χαρακτήρας.

γ) Ὅταν ἡ ἀνάβασις δύο φωνῶν συνοδεύεται μὲ κλάσμα, τὸ κέντημα τίθεται δεξιὰ ἀπὸ τὸ ὀλίγον (καὶ τὸ κλάσμα πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον) ἄσχετα μὲ τὸ ποιὸς χαρακτήρας ἀκολουθεῖ.

δ) Ὅταν ὅμως ἡ ἀνάβασις δύο φωνῶν μὲ κλάσμα ἔχει καὶ ψηφιστόν, τὸ κέντημα πάντοτε τίθεται κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον.

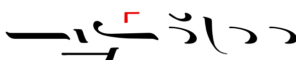
* Πανᾶ, Κωνσταντίνου Ι., *Θεωρία, Μέθοδος καὶ Ὀρθογραφία τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς,* Ἀθῆναι, ἔκδοσις πρώτη, 1970, σελ. 162.

ε) Ὅταν ἡ ἀνάβασις δύο φωνῶν ἔχει διπλῆ ἢ τριπλῆ, τὸ κέντημα πάντοτε τίθεται δεξιὰ ἀπὸ τὸ ὀλίγον, ἀκόμα καὶ ἂν ἀκολουθῇ κατιὼν χαρακτήρας.

13. Ὅταν ἡ ἀνάβασις δύο φωνῶν συνδέεται μὲ ἕνα ἴσον, ὁ προηγούμενος κανόνας δὲν ἰσχύει, ὁπότε τὸ κέντημα μπορεῖ νὰ γραφῇ εἴτε κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον εἴτε δίπλα στὸ ὀλίγον.

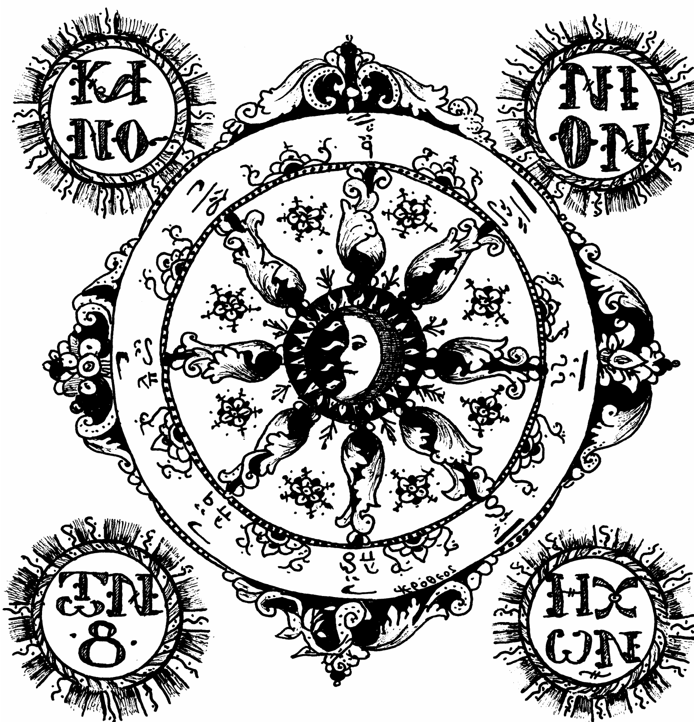
 ἤ:

 ἤ: κτλ.

14. Ὅταν ὁμοσύλλαβο ἐλαφρόν ἀκολουθεῖ τὸ ὀλίγον, τὸ ὀλίγον γράφεται μὲ ἀντικένωμα.

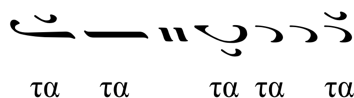

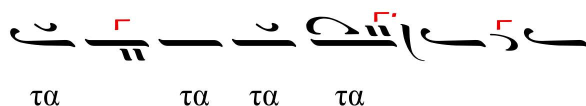
τα

Κανόνες γιὰ τὸ Ὀλίγον

15. Ὅταν ὁ τελευταῖος ἀπὸ πολλοὺς ἀνιόντες χαρακτῆρες ἔχει κλάσμα, θὰ γραφῆ ὡς ὀλίγον ἐὰν ἀκολουθῆ μόνο ἕνας κατιὼν χαρακτήρας, ἢ ὡς πεταστὴ ἐὰν ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσότεροι κατιόντες χαρακτῆρες.

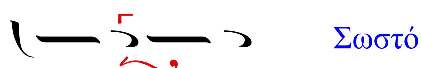

16. Ὅταν γράφεται φθορὰ στὴ συμπλοκὴ ὀλίγου, ὑψηλῆς καὶ κεντημάτων, ἡ φθορὰ γράφεται ἀπὸ κάτω ὅταν ἰσχύῃ γιὰ τὸ ὀλίγον ( ) καὶ ἀπὸ πάνω ὅταν ἰσχύῃ γιὰ τὰ κεντήματα ( ). Ὅταν ὅμως αὐτὴ ἡ συμπλοκὴ ἔχῃ καὶ ψηφιστόν, ἡ φθορὰ πρέπῃ νὰ τεθῇ ἀπὸ πάνω, ἀκόμα ὅταν ἰσχύῃ γιὰ τὸ ὀλίγον ( ).

17. Στὴ συμπλοκή: βαρεῖα, ἔγγοργος ἀπόστροφος καὶ ὀλίγον, ἡ ἀπόστροφος γράφεται μὲ σύνδεσμο (ἕτερον) μόνο ὅταν κατιὼν χαρακτήρας ἀκολουθεῖ τὸ δεύτερο ὀλίγον.

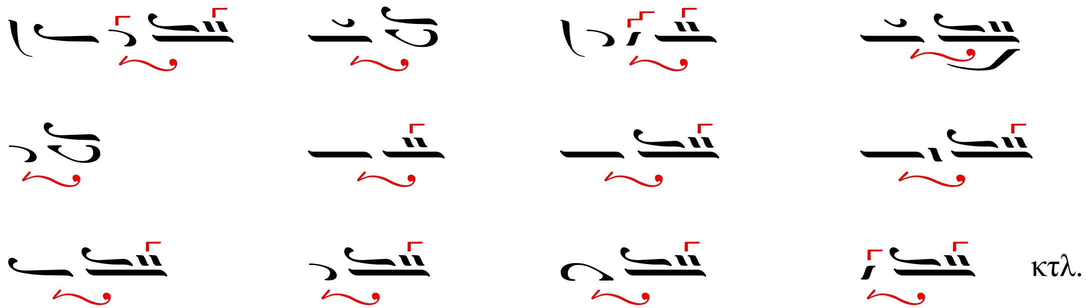
Ἀλλὰ ἡ ἑξῆς συνηθισμένη θέσις ἀποτελεῖ ἐξαίρεσι σὲ αὐτὸν τὸν κανόνα:

18. Γιὰ νὰ τονισθῇ ἡ ἀπόστροφος ἢ τὸ ἴσον ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ ἴσον, γράφεται πάνω ἀπὸ ὀλίγον. (Αὐτὸ συμβαίνει σπανίως)

19. Οἱ ἑξῆς συμπλοκὲς ἐπίσης πρέπει νὰ γραφοῦν μὲ σύνδεσμο ὅταν οἱ χαρακτῆρες εἶναι ὁμοσύλλαβοι:

20. Ὅταν τὸ ψηφιστὸν γράφεται κάτω ἀπὸ κατιόντα χαρακτήρα, μπαίνει ὀλίγον στὴ μέση γιὰ "στήριγμα":

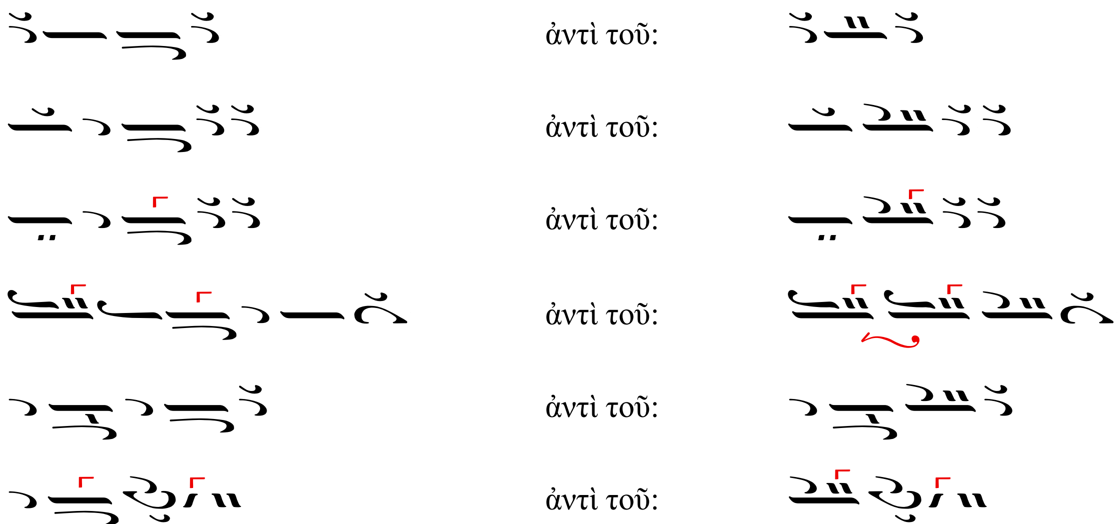
21. Ἡ ἑξῆς θέσις συνήθως γράφεται μὲ ψηφιστόν:

Ὁ Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ ὅμως, ἔγραφε αὐτὴν τὴν θέσι μὲ ἀντικένωμα:

Καὶ γενικά, ὁ Χουρμούζιος προτιμοῦσε τὸ ὀλίγον μὲ ἀντικένωμα, ἐνῷ ὁ Γρηγόριος ὁ Πρωτοψάλτης καὶ ἄλλοι προτιμοῦσαν τὰ κεντήματα πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον. Ἔγραφε:

κτλ.

Κανόνες γιὰ τὰ Κεντήματα

22. Τὰ κεντήματα ποτὲ δὲν ἔχουν δική τους συλλαβὴ (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίπτωσι τῶν κρατημάτων) καὶ ποτὲ δὲν βρίσκονται στὴν θέσι.

23. Ὅταν τὰ κεντήματα τίθενται κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον, αὐτὴ ἡ συμπλοκὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἴδια συλλαβή (ἀφοῦ σ᾽ αὐτὴν τὴν συμπλοκὴ ἐκτελοῦνται πρῶτα τὰ κεντήματα καὶ ἀφοῦ τὰ κεντήματα ποτὲ δὲν ἔχουν ἴδια συλλαβή).

τα________

24. Τὰ κεντήματα δὲν μποροῦν νὰ γραφοῦν πρὶν ἀπὸ τὸ συνεχὲς ἐλαφρὸν ἢ τὴν ἔγγοργη ὑπορροή. Γι᾽ αὐτὸ τὸ λόγο, κεντήματα πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον δὲν μποροῦν νὰ γραφοῦν πρὶν ἀπὸ τὸ συνεχὲς ἐλαφρὸν ἢ τὴν ἔγγοργη ὑπορροή. Σὲ τέτοια περίπτωσι, ἀντικαθίστανται τὰ κεντήματα ἀπὸ τὸ ὀλίγον μὲ ψηφιστόν.

Λάθος

Σωστό

Λάθος

Σωστό

25. Ἔγγοργα κεντήματα πρέπει νὰ γραφοῦν ὡς ἔγγοργο ὀλίγον ὅταν ἀκολουθῇ πεταστή.

Λάθος Σωστό

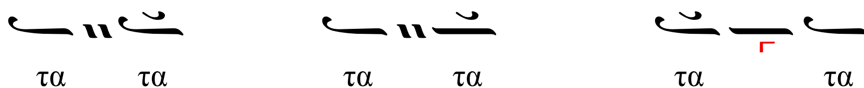
26. Γιὰ νὰ μὴν γραφοῦν τρία κεντήματα μαζί, τὰ κεντήματα ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσαν ἕνα κέντημα ἀντικαθίστανται ἀπὸ τὸ ὀλίγον:

Λάθος

Σωστό

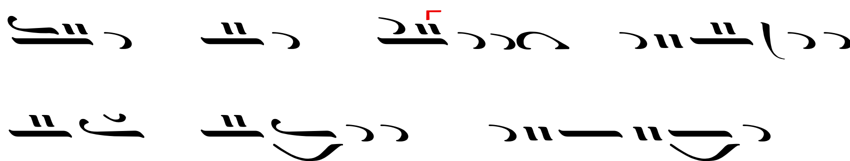
Σωστό

27. Ἡ ἀνάβασις μιᾶς φωνῆς μεταξὺ δύο ἴσων ἢ μεταξὺ ἴσου καὶ ὀλίγου γράφεται ὡς κεντήματα. Ὅταν ὅμως αὐτὴ ἡ ἀνάβασις εἶναι ἔγγοργη, γράφεται ὡς ὀλίγον:

τα τα τα τα τα τα

28. Στὰ προηγούμενα παραδείγματα, τὰ κεντήματα δὲν γράφονται μαζὶ μὲ τὸ ὀλίγον πάνω ἀπὸ ὀλίγον. Τὰ κεντήματα συνήθως γράφονται πάνω ἀπὸ ὀλίγον μόνο ὅταν ἀκολουθεῖ κατιὼν χαρακτήρας ἢ ἴσον μὲ κλάσμα ἢ ἴσον μὲ ψηφιστόν, ὄχι ὅμως ὀλίγον μὲ ψηφιστόν:

29. Παρομοίως, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις δύο, τεσσάρων ἢ πέντε φωνῶν τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν κεντήματα καὶ κατιὼν χαρακτήρας, τὰ κεντήματα γράφονται πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον:

Ἀλλὰ οἱ ὑπερβατὲς ἀναβάσεις τριῶν, ἕξι καὶ περισσοτέρων φωνῶν δὲν μποροῦν νὰ γραφοῦν μὲ κεντήματα πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον, διότι τὰ κεντήματα θὰ ἦταν πολὺ κοντὰ στὸ κέντημά τους, ὁπότε θὰ προκαλοῦσε σύγχυσι.

Λάθος

Γιὰ αὐτὸν τὸν λόγο, σὲ τέτοιες περιπτώσεις, τὰ κεντήματα ἀντικαθίστανται ἀπὸ τὸ ὀλίγον.

30. Ἡ ἀνάβασις μιᾶς φωνῆς ὕστερα ἀπὸ ὑπερβατὴ ἀνάβασι τριῶν φωνῶν καὶ πρὶν ἀπὸ ἴσον ποὺ τονίζεται γράφεται ὡς κεντήματα καὶ ὄχι ὡς ὀλίγον.

31. Ἔγγοργα κεντήματα πρέπει νὰ τεθοῦν πάνω ἀπὸ ἕνα ὀλίγον ὅταν προηγεῖται ἴσον.

τα τα

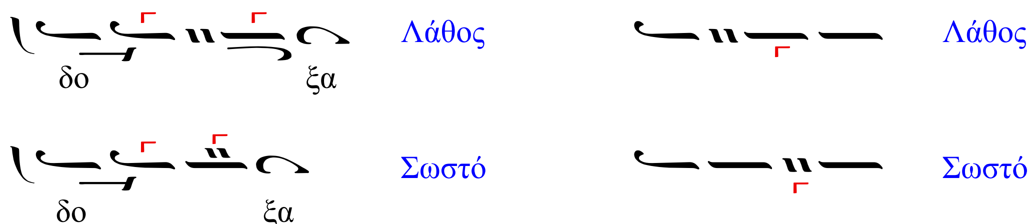
32. Μιὰ ἀπλῆ πρέπει νὰ γραφῇ δεξιὰ ἀπὸ τὸ γοργὸν στὶς ἑξῆς θέσεις:

33. Τὰ κεντήματα δὲν τίθενται πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον ὅταν βρίσκονται στὴν ἄρσι ἑνὸς διγόργου ἢ τριγόργου, ἔστω καὶ ἂν ἀκολουθῇ κατιὼν χαρακτήρας.

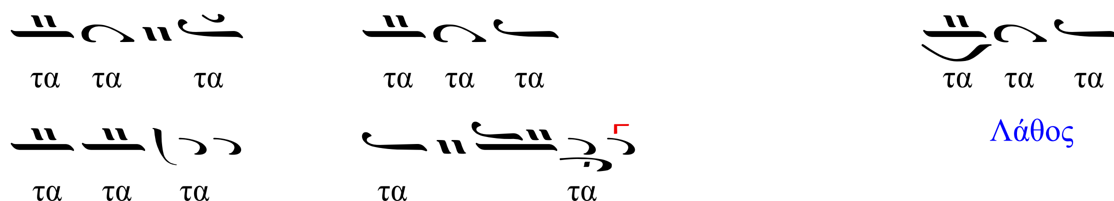
34. Ὁ ἔγγοργος χαρακτήρας δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ προηγῆται οὔτε νὰ ἀκολουθῆται ἀπὸ κεντήματα.

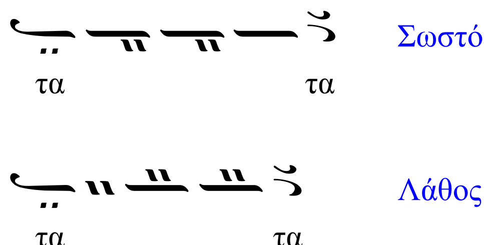
35. Κατὰ τοὺς νεωτέρους, ὅταν ἡ διάρκεια τῶν κεντημάτων χρειάζεται νὰ ἐπεκταθῇ, ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τὸ ἴσον καὶ συνδέονται μὲ τὸ ὑφέν.

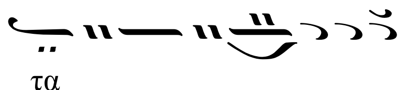
36. Ὅταν τὰ κεντήματα γράφονται πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον τὸ ὁποῖον βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὸ ψηφιστόν, ἡ ἐνέργεια τοῦ ψηφιστοῦ ἰσχύει γιὰ τὰ κεντήματα. Γιὰ αὐτὸν τὸν λόγο, αὐτὴ ἡ συμπλοκὴ χαρακτήρων δὲν μπορεῖ νὰ ἀκολουθῆται ἀπὸ μόνο ἕναν κατιόντα χαρακτήρα ἢ ἀπὸ ἕναν ἄχρονο χαρακτήρα (π.χ. βαρεῖα, ἀντικένωμα, κτλ.) ἀφοῦ τὸ ψηφιστὸν δὲν μπορεῖ νὰ γράφεται πρὶν ἀπὸ μόνο ἕναν κατιόντα χαρακτήρα ἢ πρὶν ἀπὸ ἕναν ἄχρονο χαρακτήρα.

37. Ὅταν τὸ μέλος ἔχει μιὰ συνεχῆ ἀνάβασι, γράφεται μὲ ὀλίγα καὶ κεντήματα ἐναλλάξ. Τὰ κεντήματα πρέπει νὰ γραφοῦν πάνω ἀπὸ τὰ ὀλίγα καὶ ὄχι ἀπὸ κάτω.

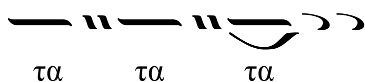
38. Ὅταν ὅμως ὁ πρῶτος κατιὼν χαρακτήρας μετὰ ἀπὸ πολλοὺς ἀνιόντας χαρακτῆρες εἶναι ἰσόχρονος μὲ αὐτούς, τὰ πρῶτα κεντήματα δὲν γράφονται κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον, τὰ δὲ τελευταῖα κεντήματα τίθενται πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον μὲ ψηφιστὸν ἀπὸ κάτω.

Τὸ ἑξῆς παράδειγμα εἶναι ἐπίσης σωστό:

39. Ὅταν ὅμως ὑπάρχουν ζεύγη ἀπὸ ἀνιόντας χαρακτῆρες, μὲ μιὰ συλλαβὴ γιὰ κάθε ζεύγος, τὰ κεντήματα δὲν γράφονται πάνω ἀπὸ τὰ ὀλίγα.*

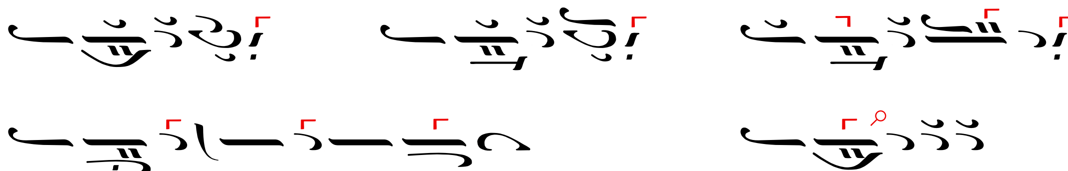

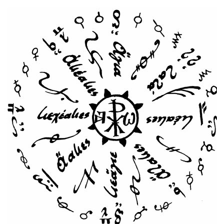
40. Τὰ κεντήματα δὲν γράφονται ποτὲ μετὰ ἀπὸ ἔγγοργη ἀπόστροφο (λόγῳ τοῦ κανόνα 34).

 Λάθος

 Σωστό

41. Ὅταν τὰ κεντήματα βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον, ὁποιοσδήποτε ἄχρονος χαρακτήρας ἐπηρεάζει τὸ ὀλιγον καὶ ὄχι τὰ κεντήματα.

* Ἂν καὶ ὁ Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ τηροῦσε αὐτὸν τὸν κανόνα, ὁ Γρηγόριος ὁ Πρωτοψάλτης καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Φωκαεὺς δὲν τὸν τηροῦσαν. Δηλαδή, σὲ αὐτὸ τὸ παράδειγμα, θὰ ἔγραφαν καὶ τὰ δύο κεντήματα πάνω ἀπὸ τὰ ὀλίγα.

42. Τὸ κλάσμα πρέπει νὰ τοποθετηθῇ στὶς κάτωθι συμπλοκὲς χαρακτήρων ὡς ἑξῆς:

43. Τὸ κλάσμα μπορεῖ νὰ τοποθετηθῇ εἴτε ἀπὸ πάνω εἴτε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ὑπερβατὴ ἀνάβασι τριῶν καὶ πέντε φωνῶν, ἀλλὰ ὅταν ὑπάρχῃ ὁμαλὸν κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον, τὸ κλάσμα πρέπει νὰ τοποθετηθῇ πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον.Τὰ ἑξῆς παραδείγματα εἶναι σωστά:

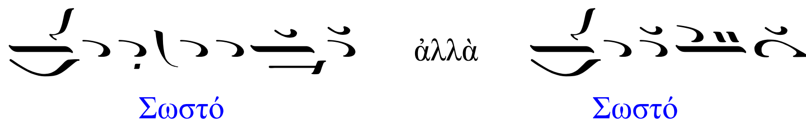
44. Ὅταν ἡ πεταστὴ γράφεται μὲ κλάσμα τὸ κλάσμα πάντοτε τοποθετεῖται ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πεταστῆ.

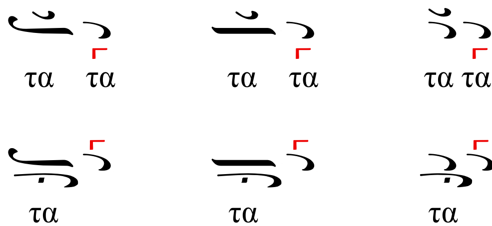
45. Ἡ ἁπλῆ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ κλάσματος στὶς ἑξῆς περιπτώσεις:

46. Ἐπίσης ἡ ἁπλῆ γράφεται ἀντὶ τοῦ κλάσματος ὅταν ἀκολουθῇ βαρεῖα:

47. Ὅταν ἕνα δίχρονο ἴσον (ἢ ὀλίγον) συνοδεύεται ἀπὸ ἔγγοργη ἀπόστροφο, τὸ ἴσον γράφεται μὲ κλάσμα ὅταν ἡ ἀπόστροφος εἶναι ἑτεροσύλλαβη. Ἀλλοιῶς, τὸ ἴσον γράφεται μὲ ἁπλῆ καὶ ἀντικένωμα.

48. Τὸ κλάσμα τίθεται πάνω ἀπὸ τὸ ἐλαφρὸν μόνο ὅταν δὲν ἔχει ἄχρονο χαρακτήρα (ὅπως τὴν πεταστὴ ἢ τὸ ψηφιστόν).

49. Τὸ κλάσμα πάντοτε τίθεται πάνω ἀπὸ τὴν ἀπόστροφο. Ἀλλὰ ὅταν ἡ ἀπόστροφος ἔχει ψηφιστόν, τότε τὸ κλάσμα μπορῇ νὰ γραφῇ ἢ ἀπὸ πάνω ἢ ἀπὸ κάτω.

Κανόνες γιὰ τὸ Γοργόν

50. Τὸ γοργὸν τίθεται πάνω ἀπὸ σύνθετους χαρακτῆρες:

 κτλ.

συνήθως ὅμως τίθεται καὶ κάτω ἀπὸ ἁπλοῦς χαρακτῆρες:

 κτλ.*

Ἀλλὰ τὸ γοργὸν πάντοτε τίθεται πάνω ἀπὸ τὴν ὑπορροή, καὶ πάνω ἀπὸ τὴν ἀπόστροφο ποὺ ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἄλλη ἀπόστροφο ἢ ἀπὸ συνεχὲς ἐλαφρόν. Ἀλλὰ ὅταν μιὰ ἔγγοργη ἀπόστροφος ἀκολουθεῖται ἀπὸ ὑπορροή, τὸ γοργὸν γράφεται κάτω ἀπὸ τὴν ἀπόστροφο:

Τὸ γοργὸν τίθεται πάνω ἀπὸ ἁπλοῦς χαρακτῆρες, ὅταν ἀκολουθοῦνται ἀπὸ χαρακτήρα ποὺ ἔχει ἀντικένωμα, πεταστή ἢ βαρεῖα:

51. Τὸ γοργὸν δὲν μπορεῖ νὰ τεθῇ σὲ πεταστὴ ἢ σὲ ὀλίγον ποὺ ἔχει ψηφιστόν. Ὁπότε κανένα ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα δὲν μποροῦν νὰ γραφοῦν μὲ γοργόν:

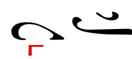
52. Μιὰ ἐξαίρεσις στὸν προηγούμενο κανόνα εἶναι τὸ γοργὸν ποὺ γράφεται πάνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον ποὺ ἔχει ἀπὸ κάτω κεντήματα καὶ ψηφιστόν:

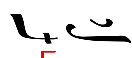

53. Τὸ γοργὸν μπορεῖ νὰ γραφῇ μαζὶ μὲ τὴ διπλῆ μόνο σὲ ἀπόστροφο, καὶ ὄχι σὲ ἐλαφρὸν ἢ σὲ χαμηλή.

Σωστό

 Λάθος. Πρέπει νὰ γραφῇ ἔτσι:

 Λάθος. Πρέπει νὰ γραφῇ ἔτσι:

* Τὸ παράδειγμα ἑνὸς ὀλίγου μὲ γοργὸν ἀπὸ πάνω στὸν κανόνα 8 ἀποτελεῖ ἐξαίρεσι αὐτοῦ τοῦ κανόνα. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἐξαίρεσις εὔκολα δικαιολογεῖται μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον ἦταν σύνθετος χαρακτήρας τοῦ ὁποίου ἀφαιρέθηκε τὸ ἀντικένωμα.

Κανόνες γιὰ τὴ Βαρεῖα

54. Δύο συνεχόμενες ὁμοσύλλαβες ἀπόστροφοι συνήθως παίρνουν βαρεῖα, ἀσχέτως ἂν τονίζεται ἡ συλλαβή.

τα__

55. Παρομοίως, τὸ ἴσον μετὰ τὸ ὁποῖο ἀκολουθεῖ μία ὁμοσύλλαβη ἀπόστροφος πρέπει νὰ πάρῃ βαρεῖα, ἀσχέτως ἂν τονίζεται ἡ συλλαβή. Ἡ ἀπόστροφος μπορεῖ νὰ ἔχῃ καὶ ἁπλῆ καὶ γοργόν.

τα τα τα

56. Ὅταν ὅμως συνεχόμενες ἀπόστροφοι δὲν ἔχουν μία συλλαβὴ γιὰ τὸ κάθε ζευγος ἀποστρόφων, δὲν γράφονται βαρεῖες:

τα τα τα τα

57. Παρομοίως ὅταν ἔχουμε παραπάνω ἀπὸ δύο ζεύγη ὁμοσύλλαβων ἀποστρόφων, ἡ βαρεῖα γράφεται πρὶν ἀπὸ κάθε ζεῦγος.

τα τα τα τα τα τα

58. Ἐπίσης, ζεύγη ἀπὸ ἴσον καὶ ἀπόστροφο παίρνουν βαρεῖες ὅταν εἶναι ὁμοσύλλαβα.

τα τα τα ἢ τα τα ἀλλά: τα τα

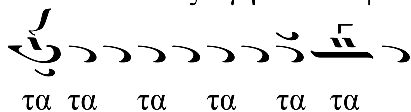
59. Ἐπίσης, ἡ βαρεῖα τίθεται πρὶν ἀπὸ ζεύγη ἀποστρόφων ὅταν προηγῆται ἀπὸ ὁμοσύλλαβη πεταστή.

τα τα

60. Ἀλλὰ στὸ προηγούμενο παράδειγμα, ἐὰν ἡ δεύτερη ἀπόστροφος εἶναι ἑτεροσύλλαβη, δὲν τίθεται βαρεῖα.

τα τα τα τα

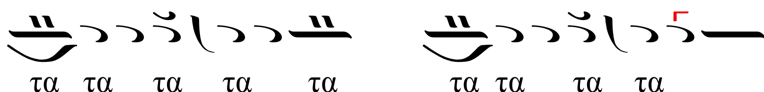
61. Ἐπὶ πλέον, βαρεῖες δὲν τίθενται πρὶν ἀπὸ ζεύγη ἀποστρόφων ὅταν μία ἀπόστροφος ἀκολουθεῖ τὰ ζεύγη ἀποστόφων.

62. Ἐπίσης δὲν τίθενται βαρεῖες ὅταν οἱ ἀπόστροφοι δὲν ἔχουν μία συλλαβη γιὰ κάθε ζεῦγος ἀπὸ ἀποστρόφους.

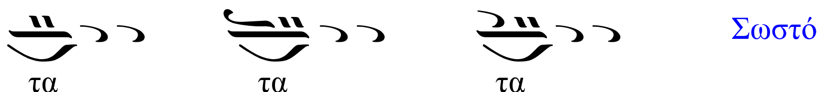
63. Ἀλλὰ ὅταν ὑπάρχουν πολλὲς ἀπόστροφοι συνεχόμενες, ἡ βαρεῖα πρέπει νὰ τεθῇ πρὶν ἀπὸ τὶς δύο τελευταῖες ἀποστρόφους ἐὰν ἔχουν δική τους συλλαβή.

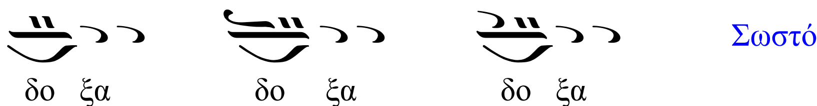

64. Ἡ βαρεῖα δὲν γράφεται μετὰ ἀπὸ χαρακτήρα μὲ ψηφιστόν. Ἑπομένως οἱ ἑξῆς συμπλοκές:

μποροῦν νὰ τονισθοῦν μὲ ψηφιστὸν κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον ὅταν καὶ οἱ τέσσερεις χαρακτῆρες εἶναι ὁμοσύλλαβοι ἢ ὅταν οἱ πρῶτοι δύο χαρακτῆρες συνδέονται μὲ τονισμένη συλλαβή:

Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ συμπλοκὲς γράφονται μὲ βαρεῖες ὅταν οἱ πρῶτοι δύο χαρακτῆρες δὲν συνδέονται μὲ τονισμένη συλλαβὴ καὶ ὅταν οἱ δύο ἀπόστροφοι ἔχουν δική τους συλλαβή:

Ἔτσι αὐτὴ ἡ συμπλοκὴ ποτὲ δὲν γράφεται καὶ μὲ ψηφιστὸν καὶ μὲ βαρεῖα:

65. Παρομοίως, ἡ βαρεῖα δὲν γράφεται μετὰ ἀπὸ χαρακτῆρα μὲ ἀντικένωμα.

Σωστό

Λάθος. Πρέπε νὰ γραφῇ ἔτσι:

66. Ἡ πεταστὴ μὲ κλάσμα συνοδεύεται μὲ βαρεῖα ὅταν ἀκολουθοῦν δύο ὁμοσύλλαβες ἀπόστροφοι. Ὅταν ὅμως ἀκολουθοῦν τρεῖς ἀπόστροφοι παραλείπεται ἡ βαρεῖα.

τα τα

τα τα τα

τα τα τα τα τα

67. Ἡ κάτωθι συνηθισμένη θέσις γράφεται μὲ βαρεία, ἀκόμα καὶ ὅταν ὁ χαρακτήρας μετὰ τὴν βαρεῖα δὲν εἶναι τονισμένη συλλαβή.

Θε ος

68. Ὅταν ὅμως οἱ χαρακτῆρες στὴ προηγούμενη θέσι συνδέονται μὲ τρεῖς συλλαβές, ἡ βαρεῖα ἀντικαθίσταται ἀπὸ πεταστή (καὶ ἡ ὑπορροὴ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ συνεχὲς ἐλαφρόν).

αν θρω πος ἤ αν θρω πος

69. Στὰ ἀκόλουθα παραδείγματα μὲ ὁμαλόν, ἡ βαρεῖα πρέπει νὰ γραφῇ πρὶν ἀπὸ τὸν πρῶτο χαρακτῆρα. Σημειωτέον ὅτι ὅταν ἕνας χαρακτῆρας μὲ ὁμαλὸν προηγεῖται ἀπὸ τὴν βαρεῖα, δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀκολουθήσῃ κατιὼν χαρακτῆρας.

κτλ.

Τὰ προηγούμενα παραδείγματα ἰσχύουν μὲ γοργά:

κτλ.

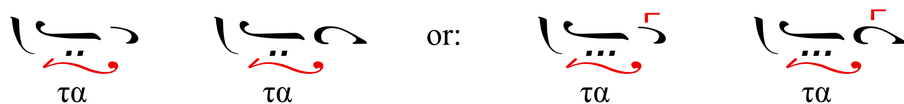
70. Ἡ βαρεῖα χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ὅταν τὰ κάτωθι κλάσματα γράφονται ἀναλυτικά:

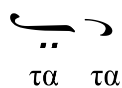
71. Ἡ βαρεῖα γράφεται καὶ πρὶν ἀπὸ χαρακτῆρες ποὺ ἔχουν διπλῆ ἢ τριπλῆ καὶ σύνδεσμο.

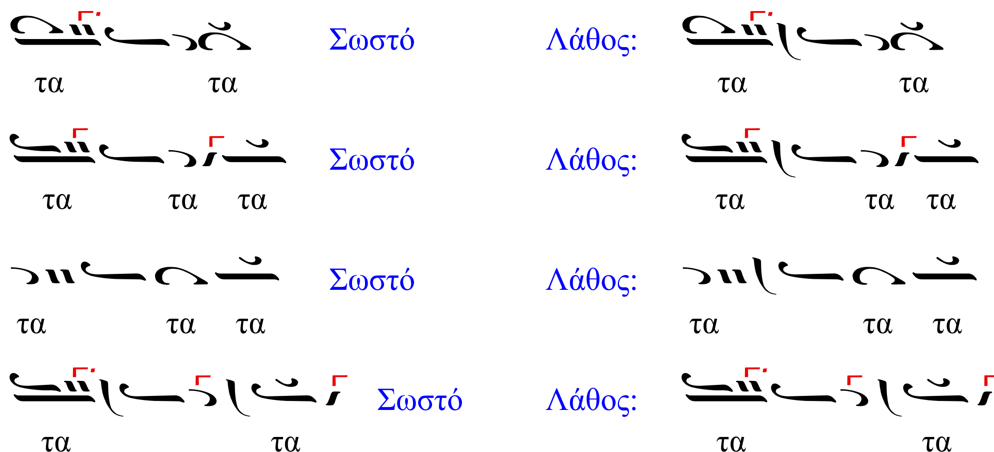
72. Παρομοίως, ὅταν τὸ ἴσον (ἢ τὸ ὀλίγον) μὲ ἀντικένωμα καὶ ἁπλῆ ( ) χρειάζεται νὰ διαρκέσῃ περισσότερο χρόνο, τὸ ἴσον παίρνει βαρεῖα καὶ σύνδεσμο:

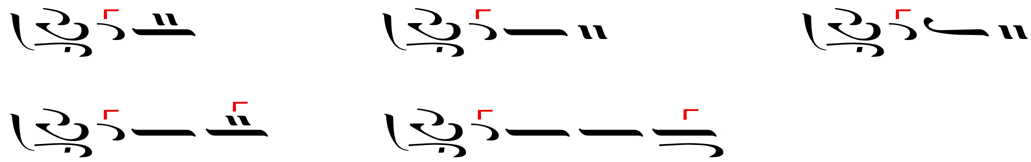
73. Ἀλλὰ στὰ προηγούμενα παραδείγματα, δὲν χρησιμοποιεῖται οὔτε βαρεῖα οὔτε σύνδεσμος ὅταν ὁ κατιὼν χαρακτήρας εἶναι ἑτεροσύλλαβος.

74. Ἡ βαρεῖα δὲν γράφεται πρὶν ἀπὸ τὸ ἴσον ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ συνεχὲς ἐλαφρὸν ἢ πρὶν ἀπὸ ἑτεροσύλλαβο ἴσον.

75. Ὅταν ἕνας χαρακτήρας ἔχει ἁπλῆ καὶ ἀντικένωμα, πρέπει νὰ λάβῃ βαρεῖα καὶ πεταστὴ ὅταν μετὰ ἀπὸ τὴν ἔγγοργη ἀπόστροφο ὑπάρχουν δύο ἀνιόντες χαρακτῆρες (ἢ ἕνα ἴσον καὶ ἕνας ἀνιὼν χαρακτήρας), τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ γοργόν.

Λόγῳ αὐτοῦ τοῦ κανόνα, τὰ κάτωθι παραδείγματα δὲν μποροῦν νὰ γραφοῦν μὲ βαρεῖα καὶ πεταστὴ (καὶ δὲν παίρνουν βαρεῖα):

Ὁ ἴδιος κανόνας ἰσχύει καὶ γιὰ ἀνιόντες χαρακτῆρες:

Ἡ ἑξῆς θέσις ἀποτελεῖ ἐξαίρεσι αὐτοῦ τοῦ κανόνα:

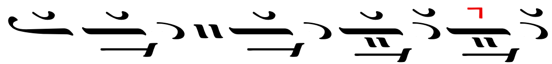
76. Ὅταν ἡ πεταστὴ γράφεται πάνω ἀπὸ ἀντικένωμα, πρέπει νὰ προηγεῖται βαρεῖα.

Κανόνες γιὰ τὸ Ὁμαλόν

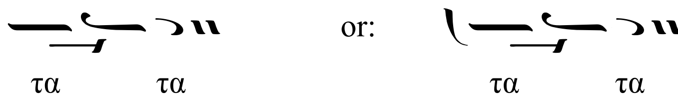
77. Τὸ ὀλίγον μὲ κλάσμα παίρνει ὁμαλὸν μόνο ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ ἀπόστροφο καὶ κεντήματα ἢ ἀπὸ κλάσμα.

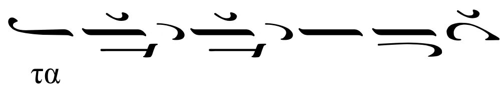
78. Ὅταν τὸ ὀλίγον (ἢ τὸ ἴσον) μὲ κλάσμα ἀκολουθῆται ἀπὸ μόνο μία ἀπόστροφο μὲ κλάσμα, τὸ ὀλίγον γράφεται μὲ ὁμαλὸν, ἐκτὸς ἂν δεν χρειαστῆ τραχύτητα ἢ τονισμὸ τὸ ὀλίγον.

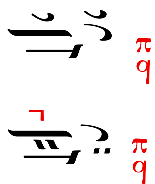
79. Ὅταν ἡ ἀπόστροφος δὲν ἔχῃ κλάσμα, τὸ κλάσμα ἀπὸ τὸ ὀλίγον μπορεῖ νὰ ἀφαιρεθῆ καὶ νὰ ἀντικατασταθῆ μὲ ἴσον ποὺ συνδέεται μὲ τὸ ὀλίγον καὶ μὲ ὁμαλόν. Μπορεῖ νὰ προηγῆται βαρεῖα.

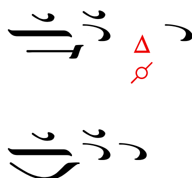
80. Τὸ ὀλίγον μὲ ὁμαλὸν μπορεῖ νὰ ἀκολουθῆται καὶ ἀπὸ μόνο μία ἀπόστροφο χωρὶς κλάσμα.

81. Ὅταν ἕνα δίχρονο ὀλίγον ἀκολουθῆται ἀπὸ μόνο μία ἀπόστροφο μὲ κλάσμα ἢ διπλῆ πρὶν ἀπὸ μία μαρτυρία (δηλ. σὲ ἐντελῆ ἢ μερικὴ κατάληξι), τὸ ὀλίγον γράφεται μὲ ὁμαλόν, ἔστω καὶ ἂν ἐκείνη ἡ συλλαβὴ δὲν τονίζεται.

82. Ὅταν δὲν γίνεται κατάληξις μετὰ τὴν ἀπόστροφο, τὸ ὁμαλὸν ἀντικαθίσταται ἀπὸ ψηφιστόν.

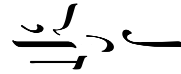
83. Ἡ δίχρονη πεταστὴ δὲν μπορεῖ νὰ γραφῇ πρὶν ἀπὸ μόνο ἕνα κατιόντα χαρακτῆρα. Σὲ τέτοια περίπτωσι, ἀντικαθίσταται ἡ πεταστὴ ἀπὸ ὀλίγον μὲ βαρεῖα καὶ ὁμαλὸν μὲ ἴσον.

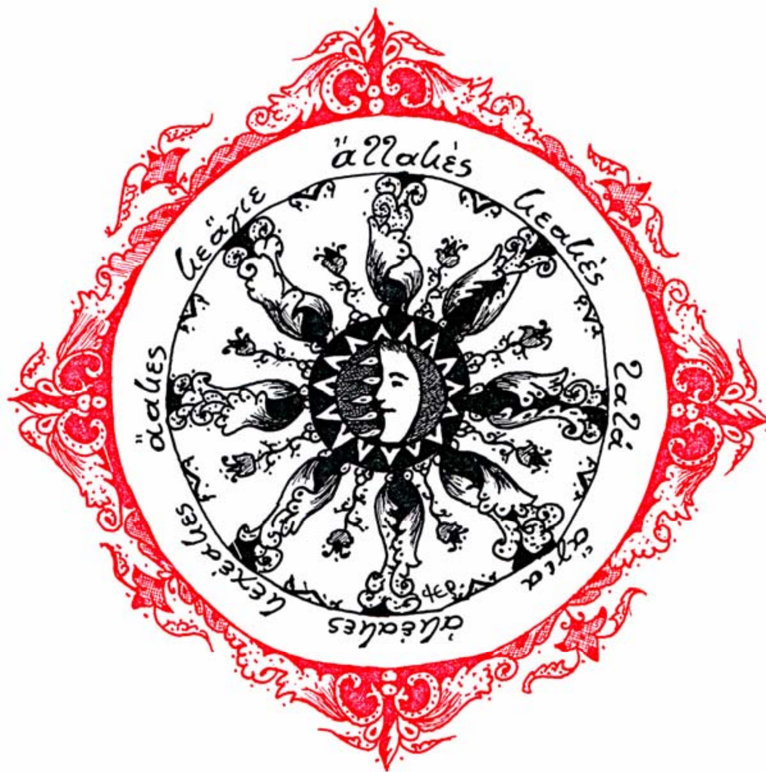

αν θρω πος

Λάθος. Πρέπει νὰ γραφῇ ὡς ἑξῆς:

αν θρω πος

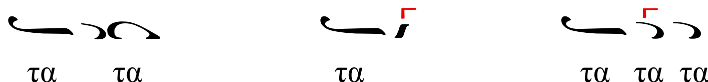
ἢ ὡς ἑξῆς:

αν θρω πος

Κανόνες γιὰ τὴν Ὑπορροὴ καὶ τὸ Συνεχὲς Ἐλαφρόν

84. Ἡ ἐπιλογὴ τῆς ἔγγοργης ὑπορροῆς ἢ τοῦ συνεχοῦς ἐλαφροῦ ἢ δύο ἀποστρόφων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς συλλαβές:

85. Ἡ ὑπορροὴ τίθεται πάνω σὲ ὀλίγον ὅταν ἀκολουθη ἴσον (αὐτὸ συμβαίνω σπανίως), εκτὸς ἂν συνδέεται μὲ τὸ ἴσον μὲ σύνδεσμο.

86. Ὅταν κεντήματα ἀκολουθοῦν τὴν ὑπορροή, τίθενται πάνω ἀπὸ ὀλίγον ὅταν ἀκολουθῇ κατιὼν χαρακτήρας.

87. Ὅταν ἕνας ἀνιὼν χαρακτήρας χωρὶς κλάσμα ἀκολουθῆται ἀπὸ ἔγγοργη ὑπορροὴ ἢ ἀπὸ συνεχὲς ἐλαφρόν, ὁ ἀνιὼν χαρακτήρας πρεπει νὰ εἶναι ὀλίγον μὲ ψηφιστὸν ἢ πεταστή, ἀσχέτως ἂν τονίζεται ἐκείνη ἡ συλλαβή, καὶ ἀσχέτως ἂν εἶναι στὴν ἄρσι ἢ στὴν θέσι.

88. Τὸ ψηφιστὸν ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ τεθῇ στὴν ἑξῆς θέσι:

89. Ἐπίσης, ἡ πεταστὴ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ ὀλίγου σὲ δίχρονο χαρακτήρα πρὶν ἀπὸ τὴν ὑπορροή. Ἀλλὰ ὅταν ἡ ὑπορροὴ ἀκολουθῆται ἀπὸ κατιόντα χαρακτήρα, ἡ πεταστὴ ἀντικαθίσταται ἀπὸ ὀλίγον μὲ ψηφιστόν.

90. Παρομοίως, τῆς ὑπορροῆς μὲ δίγοργον μετὰ τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἀπόστροφος δὲν μπορεῖ νὰ προηγῆται πεταστή. Ἀντὶ αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται ὀλίγον μὲ ψηφιστόν.

Λάθος

Σωστό

91. Ἕνας χαρακτήρας μὲ κλάσμα μετὰ τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ συνεχὲς ἐλαφρὸν πρέπει νὰ γραφῇ μὲ πεταστή:

92. Ὁ ἀνιὼν χαρακτήρας ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν ὑπορροὴ μὲ δίγοργον γράφεται ὡς ὀλίγον, ἐκτὸς ἂν ἀκολουθῆται ἀπὸ δίχρονο χαρακτήρα, ὁπότε γράφεται ὡς κεντήματα.

τα τα τα τα

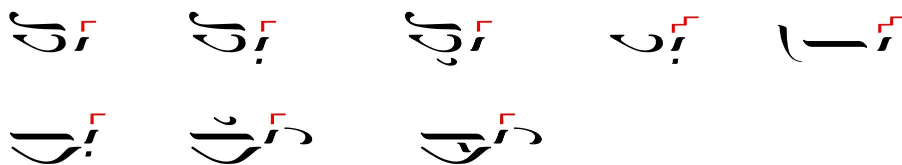
93. Ἡ φθορὰ τίθεται πάνω ἀπὸ τὴν ὑπορροὴ ὅταν ἰσχύῃ γιὰ τὴν πρώτη ἀπόστροφο τῆς ὑπορροῆς ( ), ἐνῷ τίθεται κάτω ἀπὸ τὴν ὑπορροὴ ὅταν ἰσχύῃ γιὰ τὴ δεύτερη ἀπόστροφο ( ).

94. Ἡ ἔγγοργη ὑπορροὴ συνήθως ἀκολουθῆται ἀπὸ κεντήματα καὶ ὄχι ὀλίγον.

95. Ἀλλὰ τὸ ὀλίγον γράφεται ἀντὶ τὰ κεντήματα μετὰ ἀπὸ ἔγγοργη ὑπορροὴ ὅταν ὁ χαρακτήρας μετὰ τὴν ὑπορροὴ εἶναι δίχρονος ἢ τρίχρονος ἢ ὅταν ἔχῃ ἄχρονο χαρακτήρα (ὅπως τὸ ἀντικένωμα) ἢ ὅταν ὑπάρχῃ ἴσον μετὰ τὸν χαρακτήρα ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν ὑπορροή.

96. Τὸ ψηφιστὸν δὲν μπορεῖ νὰ τεθῇ κάτω ἀπὸ τὸ ἴσον ὅταν ἀκολουθῇ ὑπορροὴ ἢ συνεχὲς ἐλαφρὸν ἐκτὸς ἂν τὸ ἴσον ἔχει τονισμένη συλλαβή:

97. Ἀλλὰ ἡ πεταστὴ καὶ τὸ ψηφιστὸν μποροῦν νὰ γράφονται ὡς ἑξῆς μὲ τὴν ὑπορροή:

98. Ὅταν ἕνας ἀνιὼν χαρακτήρας βρίσκεται πρὶν ἀπὸ ὑπορροὴ μὲ δίγοργον, πρέπει νὰ γραφῇ ὡς πεταστὴ ἢ ὡς ὀλίγον μὲ βαρεῖα, ἐκτὸς ἂν ἡ ὑπορροὴ ἀκολουθῆται ἀπὸ ἀπόστροφο, ὁπότε ὁ ἀνιὼν χαρακτήρας γράφεται μὲ ψηφιστόν (βλέπε κανόνα 90).

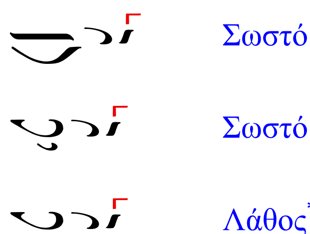
99. Ὅταν ἡ ὑπορροὴ ἢ τὸ συνεχὲς ἐλαφρὸν προηγῆται ἀπὸ δίχρονο χαρακτήρα καὶ ἀκολουθῆται ἀπὸ κατιόντα χαρακτήρα, ὁ δίχρονος χαρακτήρας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πεταστή, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ἔχῃ ψηφιστόν.

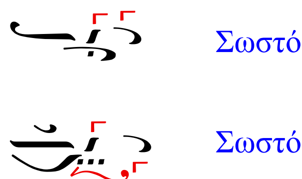
100. Ἡ ὑπορροὴ ποτὲ δὲν ἔχει ἴδια συλλαβή, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κρατήματα.

101. Ἡ ἀπόστροφος μετὰ τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ὑπορροὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ μπροστά της πεταστή, ἐκτὸς ἂν ἡ πεταστὴ ἔχει κλάσμα.

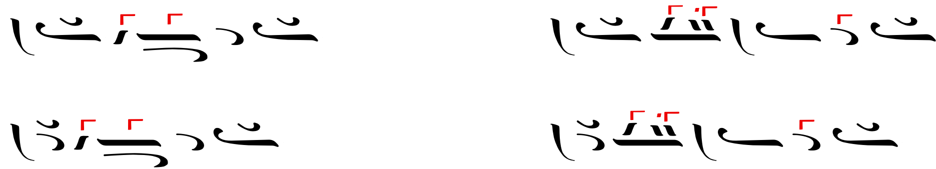

102. Ὅταν ἡ ὑπορροὴ μὲ ἁπλῆ συνοδεύεται ἀπὸ ἔγγοργη ὁμοσύλλαβη ἀπόστροφο, τὸ ἀντικένωμα πρέπει νὰ τεθῇ κάτω ἀπὸ τὴν ὑπορροή. Ὅταν ὅμως σὲ παρόμοια περίπτωσι ὑπάρχῃ διπλὴ ἢ τριπλὴ κάτω ἀπὸ τὴν ὑπορροή, ἀντὶ τοῦ ἀντικενώματος τίθεται σύνδεσμος.

* Ὁ Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ ὅμως, συχνὰ ἔγραφε αὐτὴ τὴ θέσι μὲ μονόχρονη πεταστή.

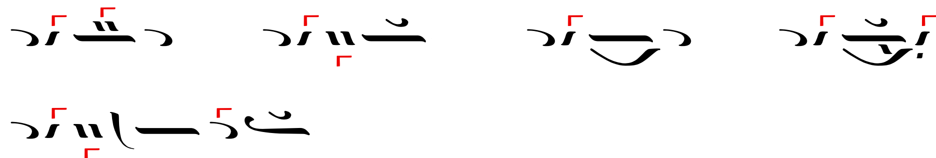
103. Ἴσον ἢ ἀπόστροφος μὲ κλάσμα ἀκολουθούμενα ἀπὸ ἔγγοργη ὑπορροὴ παίρνουν μπροστά τους βαρεῖα στὴν περίπτωσι τῆς ἑξῆς καταληκτικῆς γραμμῆς.

104. Ἡ βαρεῖα δὲν τίθεται πρὶν ἀπὸ μονόχρονη ἀπόστροφο ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ ὑπορροή. Ἡ μοναδικὴ ἐξαίρεσις αὐτοῦ τοῦ κανόνα εἶναι ἡ ἑξῆς θέσις τῆς παπαδικῆς:

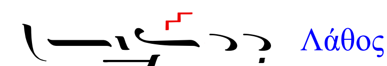

Καὶ ὅμως, οἱ ἑξῆς παρόμοιες θέσεις δὲν γράφονται μὲ βαρεῖα πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόστροφο:

105. Δύο κατιόντες ὁμοσύλλαβοι χαρακτῆρες ποὺ ἐκτελοῦνται γρήγορα (εἴτε λόγῳ τῆς παρουσίας διγόργου εἴτε λόγῳ τῆς γρήγορης χρονικῆς ἀγωγῆς) δὲν γράφονται ὡς δύο ἀπόστροφοι ἀλλὰ ὡς ὑπορροή.

Σωστό

Λάθος

Σωστό

Λάθος

Σωστό

106. Ἡ διάρκεια τῆς ὑπορροῆς ἐπεκτείνεται μὲ τὴν ἁπλῆ, τὴν διπλῆ, ἢ τὴν τριπλῆ. Ἡ ὑπορροὴ γράφεται μὲ κλάσμα μόνο ὅταν ἔχῃ καὶ πεταστὴ ἢ ψηφιστόν.

Ἕνας ποὺ μαθαίνει τὴν ὀρθογραφία τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν του ὅτι μερικὰ βιβλία Βυζαντινῆς μουσικης ἔχουν ὀρθογραφικὰ λάθη. Γιὰ παράδειγμα, ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς ἐκδόσεις μὲ λάθη:

Βιβλία μὲ ἐλάχιστο σεβασμὸ πρὸς τοὺς κανόνες ὀρθογραφίας:

Ἱερὰ Ὑμνῳδία, Ἰωάννου Σακελλαρίδη, Ἀθῆναι, 1914 (καὶ Brookline, 1956).

Βιβλία μὲ πολλὰ ὀρθογραφικὰ λάθη:

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάς, Πεντηκοστάριον, Γεωργίου Ραιδεστηνοῦ, 1884, 1886.

Βιβλία μὲ μερικὰ ὀρθογραφικὰ λάθη:

Μουσικὸς Πανδέκτης, ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ», Ἀθῆναι, 8 Τόμοι.

Νέα Μουσικὴ Συλλογή, Νέα Μουσικὴ Κυψέλη, Ἀθανασίου Καραμάνη, Θεσσαλονίκη, 8 Τόμοι, 1955-2003.

Βιβλία μὲ λίγα ὀρθογραφικὰ λάθη:

Μουσικὸν Τριῴδιον, Θρασυβούλου Στανίτσα, Ἀθῆναι, 1969.

Μουσικὸς Θησαυρὸς τῆς Λειτουργίας, Νεκταρίου Μοναχοῦ, Ἅγιον Ὄρος, 1931, 2 Τόμοι.

Ἀναστασιματάριον, ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ», Ἀθῆναι, 2002.

Τὰ πιὸ ἔγκυρα βιβλία μὲ τέλεια ὀρθογραφία εἶναι ἐκεῖνα ποὺ περιέχουν αὐτούσια κείμενα ποὺ ἔγραψαν οἱ Τρεῖς Διδάσκαλοι καὶ οἱ ἄμεσοι μαθητές τους. Ὡς παράδειγμα, παραθέτουμε τὸν ἑξῆς μικρὸ κατάλογο. Αὐτὰ τὰ βιβλία ἔχουν ἐπανεκδοθεῖ πρόσφατα καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ κατεβάσῃ δωρεὰν ἀπὸ τὸ ἴντερνετ. Ὑπάρχουν πληροφορίες ποῦ βρίσκονται στό: http://www.stanthonysmonastery.org/music/ByzBooks.pdf

Νέον Ἀναστασιματάριον, Πέτρου Ἐφεσίου, 1820.

Ταμεῖον Ἀνθολογίας, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, 1824.

Εἱρμολόγιον τῶν Καταβασιῶν Πέτρου Πελοποννησίου καὶ Πέτρου Βυζαντίου, 1825.

Συλλογὴ Ἰδιομέλων καὶ Ἀπολυτικίων, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, 1831.

Ἀναστασιματάριον Νέον, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, 1832.

Εἱρμολόγιον Καλοφωνικόν, διορθωθὲν παρὰ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, 1835.

Μουσικὴ Πανδέκτη (ὄχι Μουσικὸς Πανδέκτης), Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Α´ Δομεστίκου, 4 Τόμοι, 1850-1851. (ἡ "παπαδική" τοῦ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου)

Αὐτὴ ἡ συλλογὴ κανόνων ὀρθογραφίας μαζεύτηκε ἀπὸ τὸν Ἱερομόναχο Ἐφραίμ, καὶ βρίσκεται στὸ ἴντερνετ στὰ ἀγγλικὰ στὸ:
http://www.stanthonysmonastery.org/music/ByzOrthography.pdf καὶ στὰ ἑλληνικὰ στό:
http://www.stanthonysmonastery.org/music/ByzOrthographyGreek.pdf

Ἐὰν παρατηρήσετε κανένα λάθος ἢ ἔχετε κάτι νὰ προσθέσετε, σᾶς παρακαλοῦμε νὰ ἐπικοινωνήσετε μαζί μας στὸ ἑξῆς email: byzmusic@yahoo.com

Οἱ χαρακτῆρες βυζαντινης μουσικῆς γράφτηκαν μὲ τὴ δική μας γραμματοσειρὰ ποὺ μπορεῖτε νὰ κατεβάσετε δωρεὰν ἀπὸ τὴν ἱστοσέλιδά μας στό:
http://www.stanthonysmonastery.org/music/ByzMusicFonts.html

* * *

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κανόνες ὀρθογραφίας (ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κανόνες 2ε, 6, 12, 13, 19, 43, 44, 50, 51, 64, 68, 75, 104, καὶ 105, τοὺς ὁποίους συμπεράναμε ἀπὸ προσωπικὲς παρατηρήσεις) συλλέχθηκαν ἀπὸ τὰ ἑξῆς βιβλία:

Ἀνατολικιώτου, Διονυσίου Μπιλάλη, *Ὁ Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ καὶ ἡ Συμβολή του εἰς τὴν Μουσικὴν Μεταρρύθμησιν τοῦ 1814,* Ἀθήνα, 2003.

Κηλτζανίδου, Παναγιώτου, *Μεθοδικὴ Διδασκαλία τῆς καθ᾽ ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς,* Κωνσταντινούπολις, 1881.

Κυριαζίδου, Ἀγαθαγγέλου, *Αἱ Δύο Μέλισσαι,* Τόμος Β΄, Κωνσταντινούπολις, 1906.

Οἰκονόμου, Χαραλάμπους, *Βυζαντινῆς Μουσικῆς Χορδή - Θεωρητικόν,* Ἐν Ἱερᾷ Μητροπόλει Πάφου-Κύπρου, 1940.

Πανᾶ, Κωνσταντίνου Ι., *Θεωρία, Μέθοδος καὶ Ὀρθογραφία τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς,* Ἀθῆναι, ἔκδοσις πρώτη, 1970.

Παναγιωτοπούλου, Δημητρίου, *Θεωρία καὶ Πρᾶξις τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς,* Ἀδελφότης Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ», Ἀθῆναι, ἔκδοσις τετάρτη, 1986.

Φωκαέως, Θεοδώρου Παπαπαράσχου, *Κρηπὶς τοῦ Θεωρητικοῦ καὶ Πρακτικοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς,* Κωνσταντινούπολις, 1842.

Χατζηθεοδώρου, Γεωργίου, *Θεωρητικὸν Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Μέρος Δεύτερον,* Ἐκδόσεις Πολυχρονάκη, Κρήτη, 2004.

Ψάχου, Σπύρου Χ., *Ἡ Θεωρία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς στὴν Πράξη,* Ἀθήνα, Β΄ ἔκδοσις, 2002.